

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om räddningsväsendet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att i lagen om räddningsväsendet tas in bestämmelser om möjligheten att av särskilda skäl bevilja dispens från de behörighetsvillkor för räddningsväsendets tjänster om vilka bestäms i förordning. De i lagen föreskrivna behörighetsvillkoren för sotare föreslås träda i kraft tre år senare än planerat och behörighetsvillkoren föreslås till vissa delar bli lindrigare. Bestämmelser om en till befolkningsskyddsutbildning förordnad persons rätt att bli befriad från utbildningen eller att

få uppskov samt om rätten till kostnadsersättningar föreslås i samband med de bestämmelser som gäller förordnande till utbildning. För närvarande bestäms om detta endast i förordningen om Räddningsinstitutet. Dessutom föreslås små ändringar i vissa bestämmelser som i sin nuvarande form är svåra att tillämpa.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

Enligt 21 § lagen om räddningsväsendet (561/1999) meddelas bestämmelser om behörighetsvillkoren för kommunens räddningsväsendes personal i huvudsyssla genom förordning. Om behörigheten för räddningsväsendets personal har redan bestämts i författningar som föregått lagen om räddningsväsendet. Inrikesministeriet har av särskilda skäl kunnat bevilja en sökande dispens från behörighetsvillkoren för en tjänst. Dispens har kunnat beviljas exempelvis när tjänsten trots flera försök inte har kunnat tillsättas och sökanden har en examen som motsvarar den examen som krävs, samt arbetserfarenhet. Dispens har även beviljats när kommunerna har slagit samman sina räddningsväsenden och effektiveringen av verksamheten har krävt tjänsteregleringar. Strävan att åstadkomma en rimlig tjänstestruktur med hjälp av den personal som står till förfogande har då kunnat förutsätta att dispens beviljas från behörighetsvillkoren. Förfarandet

har baserat sig på 85 § i regeringsformen. I den nya grundlagen finns inte någon motsvarande bestämmelse. Möjligheten att få dispens behövs fortfarande. I synnerhet i avlägsna trakter är det svårt att hitta sådana sökande till räddningsväsendets tjänster som har utbildning på den nivå som förordningen kräver. Inom räddningsväsendet tillämpas i allt större utsträckning regionala arrangemang och detta kan i vissa fall underlättas med hjälp av dispensmöjligheten. Alternativet till dispens kunde vara att luckra upp behörighetsvillkoren, men detta vore en dålig lösning. I räddningsväsendets uppgifter är människors liv, hälsa och stora egendomar hotade och därför måste man kräva en god utbildning och yrkesskicklighet. I propositionen föreslås att till 21 § fogas ett 3 mom., enligt vilket inrikesministeriet av särskilda skäl kan bevilja dispens från de behörighetsvillkor som bestäms genom förordning för en tjänst inom kommunens räddningsväsende.

Största delen av sotarna i Finland är pri-

vatföretagare, dvs. distriktssotare. I distriktssotarsystemet väljer kommunen en sotare och ger honom i uppgift att sköta sotningen inom ett visst område. Kommunen och sotaren ingår avtal om detta. För sotningen bär distriktssotaren upp en avgift enligt den taxa som kommunen fastställt. I några kommuner har man anställt sotare i stället för att anlita distriktssotare. I lagen om räddningsväsendet bestämdes att kommunen kan låta sotarföretagaren och byggnadens ägare eller innehavare sinsemellan komma överens om sotningen, varvid varje ägare till eller innehavare av en byggnad som skall sotas ingår avtal med den sotare han själv valt. Oberoende av hur sotningen har ordnats i kommunen svarar byggnadens ägare eller innehavare för att sotningen utförs med sådana intervaller som inrikesministeriet har bestämt. För att garantera sotningens kvalitet har behörighetsvillkor ställts för sotarna. Eftersom bestämmelsen gäller även sotare som är företagare och därmed deras frihet att utöva sitt yrke, måste kraven regleras på lagnivå. Behörighetsvillkoren definierades så noggrant i lagen att det inte var möjligt att precisera dem genom förordning, vilket var den ursprungliga avsikten. Det var inte heller möjligt att genom förordning bestämma en övergångstid för behörighetsvillkorens ikraftträdande.

Enligt 39 § lagen om räddningsväsendet skall en sotare eller den som ansvarar för sotningen ha avlagt yrkesexamen för sotare. Kravet gäller därmed alla som arbetar som sotare med undantag av elever och biträdande personal, som arbetar under en annan persons direkta ledning och övervakning. När förordningen bereddes framgick det att en stor del av sotarna i Finland numera inte har yrkesexamen för sotare. Detta hade man inte kunnat förbereda sig på, eftersom yrkesexamen för sotare sedan 1975 har varit ett krav för att få arbeta som distriktssotare eller sotarförman. För sotare som är anställda hos en distriktssotare eller en kommun var kravet nytt. Övergångstiden är nödvändig, eftersom det inte finns tillräckligt med sotare som har avlagt examen för att motsvara behovet och denna brist kan inte genast avhjälpas. Det är inte heller ändamålsenligt att kommunernas avtal koncentreras till ett fåtal distriktssotare som är formellt behöriga för tjänsten, men vilka på grund av att deras verksamhet omfattar ett så stort område inte ordentligt kan klara av

sotningsuppgifterna, som skall utföras med bestämda intervaller. Examen är fristående och kan avläggas även utan att man deltar i den kursformade utbildningen. Examina kan ändå inte avläggas på särskilt kort tid.

Det föreslås att bestämmelsen i 39 § mildras så att examen skall krävas först när tre år har förflutit efter att den föreslagna lagen har trätt i kraft och att de som i minst fem år har arbetat för en kommun eller en distriktssotare fortfarande skulle vara behöriga för motsvarande uppgifter.

6 § 2 mom. lagen om befolkningsskydd (438/1958), som gäller skyldigheten att delta i befolkningsskyddsutbildning, flyttades nästan oförändrad till lagen om räddningsväsendet i samband med att lagstiftningen om räddningsväsendet förnyades. Största delen av frågorna som gäller denna utbildning regleras i lagen (1165/1994) och förordningen (1237/1994) om Räddningsinstitutet. I förordningen om Räddningsinstitutet bestäms om befrielse från utbildning och om uppskov med utbildningen samt om de ersätningar och andra förmåner som betalas för den tid som utbildningen pågår. Om dessa rättigheter, som tillkommer den som utbildas, vore det för tydlighetens skull skäl att bestämma i samband med skyldigheten att delta i utbildning. Lagen och förordningen om Räddningsinstitutet, som har uppdaterats genom lagändringar i januari 2000, behöver inte ändras på grund av detta, utan i lagen om räddningsväsendet kunde det konstateras att det är möjligt att befrias från utbildningen eller att få den uppskjuten samt hänvisas till lagen och förordningen om Räddningsinstitutet. Likadant kunde man förfara i fråga om de ekonomiska förmånerna.

I 70 § lagen om räddningsväsendet bestäms om de uppgifter som räddningsväsendets övervakningsregister innehåller, om ändamålet med registret samt om kontrollen av uppgifterna. Enligt 2 mom. skall uppgifterna i övervakningsregistret kontrolleras i samband med att brandsyn förrättas eller annars senast fem år efter det att anteckningen gjorts eller också utplånas. Bestämmelsen kan leda till onödiga åtgärder i registerföringen, eftersom intervallen för brandsyn i bostadshus och andra föremål för brandsyn som kan jämföras med dem, kan vara upp till tio år. Kommunen bestämmer om intervallerna för brandsynen. Som en lösning på problemet föreslås att bestämmelsen ändras

så att brandsyn skall förrättas inom tio år efter det att föregående anteckning gjorts.

2. Propositionens verkningar

Propositionen har inga direkta verkningar i fråga om ekonomi och organisation och inga direkta miljökonsekvenser.

3. Beredningen av propositionen

Ärendet har beretts som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriet. Propositionsutkastet har sänts på remiss till justitieministeriet, undervisningsministeriet, finansministeriet, länsstyrelsen, Finlands Kommunförbund, Kom-

munala arbetsmarknadsverket, Dataombudsmannen, Räddningsinstitutet, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland ry, Finlands Brandbefälsförbund ry, Nuohosalan Keskusliitto ry, Kommunsektorns fackförbund KAT rf och Suomen Palomiesliitto SPAL ry. I utlåtandena förordades de föreslagna ändringarna med vissa undantag. Suomen Palomiesliitto, SPAL ry, förhåller sig negativt till att dispens beviljas från behörighetsvillkoren. Nuohosalan keskusliitto föreslog att kraven på behörigheten för sotare skulle lindras ännu mera för sådana personers del som har arbetat länge inom branschen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

21 § *Behörighetsvillkor för räddningsväsendets personal.* I 12 § förordningen om räddningsväsendet (857/1999) bestäms om behörighetsvillkoren för kommunens räddningspersonal i huvudsyssla som deltar i räddningsverksamheten. Med räddningsverksamhet avses släckning av bränder och räddning i samband med andra olyckor och farosituationer. Av personalen krävs vid räddningsläroanstalt avlagd examen som motsvarar tjänsten. Med det att examen skall motsvara tjänsten avses indelningen i befäl, underbefäl och manskap. Beviljande av dispens vore närmast aktuellt i fall där personen i fråga har avlagt en lägre examen än den som krävs för tjänsten men kan anses ha skaffat sig en tillräcklig kompetens för tjänsten genom arbetserfarenhet eller på annat sätt. Dispensförfarande kunde tillgripas även i samband med sammanslagning av kommunernas räddningsväsenden, varvid motive- ringen skulle vara att få till stånd en ändamålsenlig tjänstestruktur för personalen i de räddningsverk som slås samman.

39 § *Behörighet för sotare.* Som sotare arbetar såväl personer som är anställda hos kommunen som privatföretagare (distriktsotare) och personer som är anställda hos dem. Av dessa distriktssotare och kommunernas sotarförmän har sedan 1975 krävts yrkesexamen för sotare. I lagen om räddningsväsendet kom kravet på yrkesexamen att omfatta alla personer som arbetar självständigt som

sotare. Detta behörighetsvillkor gäller däremot inte arbetstagare som står under en annan persons omedelbara övervakning och elever. Kraven i 39 § lagen om räddningsväsendet trädde i kraft utan övergångstid. Enligt propositionen skall kravet på yrkesexamen förbli sådant som det avsågs i lagen om räddningsväsendet. Bestämmelsen görs tydligare genom att man mera noggrant specificerar de personkategorier som kravet gäller. Det föreslås att bemyndigandet att utfärda förordning, som ingår i paragrafen, slopas eftersom behörighetsvillkoren gäller frihet att idka näring, om vilkens begränsning skall bestämmas i lag. Därtill flyttas behörighetsvillkorens ikraftträdande genom en ikraftträdelsebestämmelse. I ikraftträdelsebestämmelsen avstår man från att kräva examen av sådana personer som omfattas av detta krav först på basis av lagen om räddningsväsendet och som har arbetat minst fem år som sotare.

53 § *Skyldighet att delta i utbildning.* Befolkningsskyddets lednings- och specialpersonal är skyldig att delta i befolkningskyddsutbildningen på förordnande från inrikesministeriet eller länsstyrelsen. En person som har försummat denna skyldighet kan enligt 82 § lagen om räddningsväsendet dömas till böter. Om möjlighet för en person, som har blivit förordnad till utbildning, att bli befriad från sin skyldighet eller att få den uppskjuten eller om särskilda förmåner har av tradition bestämts i de författningar som gäller utbildningen, eftersom Radd-

ningsinstitutet ordnar denna utbildning. Enligt förordningen om Räddningsinstitutet kan den myndighet som utfärdat kallelsen bevilja uppskov eller befrielse från att delta i utbildningen på grund av kroppsskada, sjukdom eller av någon annan giltig orsak på ansökan av den som förordnats att delta i befolkningsskyddsutbildning. Under utbildningens gång kan utbildningsanordnaren av ovan nämnda orsaker befria personen i fråga från att delta i utbildningen. I 12 § i samma förordning bestäms om hälso- och sjukvård för dem som deltar i utbildningen och i 13 § om de ekonomiska förmåner, vilka enligt bestämmelserna i tjänstekollektivavtalet angående ersättande av statstjänstemäns resekostnader består av gratis logi samt reseersättning.

Med beaktande av att den bestämmelse i lagen om räddningsväsendet som gäller utbildningen har en förpliktande karaktär, vore det i lagen om räddningsväsendet nödvändigt att nämna möjligheten till befrielse och andra förmåner som ansluter sig till utbildningen. I propositionen föreslås att i det nya 2 mom. skall hänvisas till lagen och förordningen om Räddningsinstitutet för dessa frågors del.

70 § *Övervakningsregistret*. I 2 mom. bestäms om kontroll av uppgifterna i övervakningsregistret. Kontrollen skall utföras senast fem år efter det att anteckningen gjorts eller så skall uppgifterna utplånas. Intervallen för kontrollen av uppgifterna borde vara densamma som för ifrågasvarande objekts brandsyn för att det skall vara möjligt att föra registret på ett förnuftigt sätt. Momentet föreslås bli ändrat så att uppgifterna granskas i samband med brandsyn som förrättas med bestämda intervaller, dock senast tio år

efter att den senaste anteckningen har gjorts. Uppgifter som gäller objektet skall bevaras så länge som byggnaden och skyldigheten att utföra brandsyn existerar.

2. Närmare bestämmelser

Om behörighetsvillkoren för sotare skall bestämmas i lag, eftersom det för sotarföretagares del gäller friheten att utöva yrke. Befogenheten att begränsa näringsfriheten får enligt det utlåtande som riksdagens grundlagsutskott gett om propositionen med förslag till lag om räddningsväsendet inte delegeras till en lägre författningsnivå än lag. Inte heller de andra föreslagna bestämmelserna behöver preciseras genom förordning.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Det föreslås att en övergångstid på tre år bestäms för ikraftträdandet av behörighetskraven för sotare, eftersom det inte för tillfället finns tillräckligt med personer som har avlagt examen för sotaruppgifterna. Situationen skulle även avhjälpas genom att de som i sammanlagt minst fem år före lagens ikraftträdande har arbetat som sotare för en kommun eller en privatföretagare fortfarande skulle vara behöriga för en motsvarande uppgift. De kan anses ha skaffat sig tillräcklig kompetens genom arbetserfarenhet. Som självständiga yrkesutövare eller kommunens sotarförman skulle de däremot inte vara behöriga utan yrkesexamen för sotare.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om räddningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 30 april 1999 om räddningsväsendet (561/1999) 39 § och 70 § 2 mom.
samt
fogas till 21 § ett nytt 3 mom. och till 53 § ett nytt 2 mom. som följer:

21 §

*Behörighetsvillkor för räddningsverkets
personal*

utbildningen samt om logi, kost, sjukvård
och kostnadsersättning under utbildningsti-
den bestäms i lagen om Räddningsinstitutet
och i den förordning som utfärdats med stöd
av den.

Inrikesministeriet kan av särskilda skäl
bevilja dispens från de behörighetsvillkor för
en tjänst eller en uppgift inom kommunens
räddningsväsende som bestämts genom för-
ordning, om det är absolut nödvändigt för
att kommunens räddningsväsende skall kun-
na ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

39 §

Behörighet för sotare

Av dem som utövar sotaryrket, av deras
anställda som självständigt utför sotningsar-
bete och av sotare i kommunens tjänst krävs
yrkesexamen för sotare.

53 §

Skylldighet att delta i utbildning

Om befrielse från utbildning, uppskov med

70 §

Övervakningsregister

Uppgifterna i övervakningsregistret skall
kontrolleras och onödiga uppgifter utplånas
med bestämda intervaller i samband med att
brandsyn förrättas, dock senast inom tio år
efter det att anteckningen gjorts.

Denna lag träder i kraft den 2000.

De behörighetsvillkor som bestäms i 39 §
i denna lag skall iakttas senast tre år efter att
denna lag trätt i kraft.

Utän hinder av 39 § i denna lag anses en
person som före denna lags ikraftträdande
har varit anställd som sotare hos en kommun
eller en sotarföretagare minst fem år i en
eller flera omgångar allttjämt behörig för en
motsvarande uppgift.

Helsingfors den 9 juni 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Region- och kommunminister *Martti Korhonen*

Lag

om ändring av lagen om räddningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 30 april 1999 om räddningsväsendet (561/1999) 39 § och 70 § 2 mom.
samt
fogas till 21 § ett nytt 3 mom. och till 53 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Behörighetsvillkor för räddningsverkets personal

Inrikesministeriet kan av särskilda skäl bevilja dispens från de behörighetsvillkor för en tjänst eller en uppgift inom kommunens räddningsväsende som bestämts genom förordning, om det är absolut nödvändigt för att kommunens räddningsväsende skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

39 §

Behörighet för sotare

En sotare eller den som ansvarar för ett sotningsarbete skall ha avlagt yrkesexamen för sotare. Närmare bestämmelser om behörighetsvillkoren för sotare och dem som svarar för ett sotningsarbete samt om den behörighet och utbildning som krävs av dem som är anställda hos en sotare meddelas vid behov genom förordning.

39 §

Behörighet för sotare

Av dem som utövar sotaryrket, av deras anställda som självständigt utför sotningsarbete och av sotare i kommunens tjänst krävs yrkesexamen för sotare.

53 §

Skyldighet att delta i utbildning

Om befrielse från utbildning, uppskov med utbildningen samt om logi, kost, sjukvård och kostnadsersättning under utbildningstiden bestäms i lagen om Räddningsinstitutet och i den förordning som utfärdats med stöd av den.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

70 §

Övervakningsregister

Uppgifterna i övervakningsregistret skall kontrolleras i samband med att brandsyn förrättas eller annars senast fem år efter det anteckningen gjorts eller också utplånas.

Uppgifterna i övervakningsregistret skall kontrolleras och onödiga uppgifter utplånas med bestämda intervaller i samband med att brandsyn förrättas, dock senast inom tio år efter det att anteckningen gjorts.

Denna lag träder i kraft den 2000.

De behörighetsvillkor som bestäms i 39 § i denna lag skall iaktas senast tre år efter att denna lag trätt i kraft.

Utan hinder av 39 § i denna lag anses en person som före denna lags ikraftträdande har varit anställd som sotare hos en kommun eller en sotarföretagare minst fem år i en eller flera omgångar alljämt behörig för en motsvarande uppgift.
